

Sygn. akt III AUa 1650/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko (spr.)
Sędziowie:	SSA Ewa Drzymała SSA Agata Pyjas - Luty
Protokolant:	sekr. sądowy Barbara Dudzik

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **I. S.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

o wysokość emerytury

na skutek apelacji wnioskodawczyni I. S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydziału VI Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 11 października 2012 r. sygn. akt VI U 1217/12

I. uchyla zaskarżony wyrok oraz poprzedzając go decyzję organu rentowego i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz I. S. kwotę (...) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt III AUa 1650/12

UZASADNIENIE

Wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r.

Wyrokiem z dnia 11 października 2012 r. Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił odwołanie I. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. z dnia 16 lipca 2012 roku. Sąd ustalił, że I. S. urodziła się w dniu (...)roku. Decyzją z dnia 8 listopada 2001 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. przyznał ubezpieczonej tzw. wcześniejszą emeryturę na podstawie art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 roku Nr 97 poz. 674 ze zm.), poczynając od dnia 1 grudnia 2001 roku, tj. od daty ustania zatrudnienia. Wysokość emerytury została wyliczona zgodnie z zasadami wynikającymi z art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998

roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy przyjęciu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 88,31% ustalonego w oparciu o wynagrodzenie z 10 lat kalendarzowych, tj. z okresu od stycznia 1987 roku do grudnia 1996 roku z zastosowaniem kwoty bazowej wynoszącej (...)zł. Wysokość emerytury była następnie przez organ rentowy waloryzowana i kilkukrotnie przeliczana, a obecnie wynosi (...)zł. W dniu 28 maja 2012 roku I. S. złożyła wniosek o emeryturę przyznawaną z uwagi na osiągnięcie wieku emerytalnego. Decyzją z dnia (...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. przyznał ubezpieczonej emeryturę od dnia (...), tj. od daty osiągnięcia wieku emerytalnego na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wysokość emerytury została obliczona zgodnie z dyspozycją art. 26 w zw. z art. 25 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na kwotę (...)zł poprzez podzielenie sumy zwaloryzowanych składek zaewidencjonowanych na koncie I. S., tj. kwoty (...)zł i zwaloryzowanego kapitału początkowego, tj. kwoty (...)zł przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę, tj. przez 254,80 miesiąca. Wypłatę świadczenia zawieszono, ponieważ pobierana przez ubezpieczoną tzw. emerytura wcześniejsza jest świadczeniem dla niej korzystniejszym.

Sąd zważył, że odwołanie nie jest zasadne. Zgodnie z treścią art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009 roku Nr 153 poz. 1227 ze zm.) ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego co najmniej 60 lat dla kobiet i co najmniej 65 lat dla mężczyzn, z zastrzeżeniem art. 46, 47, 50, 50a i 50e i 184. Według art. 25 ust. 1 w/w ustawy podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175, z zastrzeżeniem art. 185. W myśl art. 26 tej ustawy emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183. W przedmiotowej sprawie spór dotyczył ustalenia, czy organ rentowy w sposób prawidłowy obliczył wysokość tzw. emerytury powszechnej ubezpieczonej. I. S. domagała się bowiem ustalenia wysokości tego świadczenia według reguł wynikających z art. 53 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wydając rozstrzygnięcie w niniejszym postępowaniu, Sąd podzielił stanowisko prezentowane przez organ rentowy. Niespornym w sprawie było, iż I. S. na podstawie decyzji z dnia 8 listopada 2001 roku pobiera wcześniejszą emeryturę przyznaną od dnia 1 grudnia 2001 roku. Decyzją z dnia 16 lipca 2012 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. przyznał ubezpieczonej emeryturę powszechną od dnia 23 maja 2012 roku, tj. od daty osiągnięcia wieku emerytalnego. Wysokość emerytury powszechnej została ustalona zgodnie z dyspozycją art. 26 w zw. z art. 25 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na kwotę (...)zł. Wypłata świadczenia została zawieszona, ponieważ pobierana przez ubezpieczoną tzw. emerytura wcześniejsza jest świadczeniem dla niej korzystniejszym. Podkreślenia w tym miejscu wymaga, że zasady nabywania prawa do emerytury i obliczania jej wysokości dla ubezpieczonych urodzonych po 31 grudnia 1949 r. uregulowane są w dziale II rozdziale I ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W art. 25-26 tej ustawy określone zostały sposoby ustalania podstawy wymiaru nowej emerytury. Stanowi ją nie przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne obliczona według zasad określonych w art. 15 przedmiotowej ustawy, ale kwota składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego. Odnośnie grupy ubezpieczonych, którzy wiek emerytalny uprawniający do emerytury powszechnej osiągną w latach 2009 - 2013, ustawodawca wprowadził mieszany sposób obliczenia świadczenia - art. 183 omawianej ustawy. Dla osoby, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury powszechnej w roku 2012 emerytura według mieszanego sposobu wynosi 35% emerytury obliczonej według dotychczasowych zasad, a zatem zgodnie z art. 53, i 65% emerytury obliczonej według zasad nowych tj. określonych w art. 25-26 ustawy. I. S. wiek 60 lat osiągnęła w 2012 r., jednak nie zachowała prawa do obliczenia wysokości świadczenia według sposobu mieszanego wskazanego wyżej. Zasada jest, że według mieszanego sposobu może być obliczona emerytura przyznana po raz pierwszy. Odnośnie ubezpieczonych uprawnionych już do wcześniejszej emerytury ustawodawca uzależnił możliwość obliczenia emerytury mieszanej w

wieku powszechnym od niepobierania emerytury wcześniejszej - art. 183 ust. 1 tej ustawy. Tymczasem I. S. pobierała tzw. emeryturę wcześniejszą od dnia 1 grudnia 2001 roku. Reasumując, stwierdzić należy, że ubezpieczony urodzony po 31 grudnia 1948 roku, nie zachowuje prawa do ustalenia wysokości emerytury w wieku powszechnym nawet częściowo na dotychczasowych zasadach, tj. zgodnie z art. 53 omawianej ustawy, o ile po przyznaniu świadczenia, tj. wcześniejszej emerytury pobierał je. Sposób mieszany obliczenia emerytury dotyczy tylko tych ubezpieczonych, którzy będąc uprawnieni do wcześniejszej emerytury, świadczenia tego nie pobrali. Ubezpieczona nie ma również prawa do przyznania emerytury powszechnej na podstawie art. 27 ustawy i obliczenia jej wysokości w oparciu o art. 53 ustawy, bowiem tak wyliczone świadczenie przysługuje tylko ubezpieczonym urodzonym przed 1 stycznia 1949 roku. Zatem z omówionych wyżej przyczyn zgłoszone przez ubezpieczoną żądanie, jako pozbawione podstawy prawnej, nie mogło zostać uwzględnione. Mając na uwadze powyższe okoliczności, Sąd na podstawie art. 477⁽⁽¹⁴⁾⁾ §1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od wyroku złożyła I. S. zaskarżając go w całości. Zarzuciła naruszenie art. 15, 21 ust. 2 pkt 1, 53, 56 ust. 2 i 194d ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wniosła o zmianę wyroku w całości poprzez uwzględnienie odwołania od decyzji, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu podniosła, że od 1 grudnia 2001 r. miała przyznaną emeryturę wcześniejszą, obliczoną w oparciu o art. 53 ustawy. Tym samym obecnie przyznana emerytura winna być wyliczona na także na starych zasadach, czyli na podstawie art. 53 w zw. z art. 21 ust. 2 pkt 1. Zasadą wynikającą z tych przepisów jest przyjęcie podstawy wymiaru poprzedniego świadczenia. Wynika to także z postanowienia Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 7 maja 2012 r. III AUz 57/12. W odniesieniu do osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r., które pobierały rentę z tytułu niezdolności do o pracy, a jednocześnie spełniły warunki do emerytury określone w art. 46 i 50, jednakże nie wystąpiły z wnioskiem o jej przyznanie, ustawodawca w art. 24a ust. 5 w sposób niebudzący wątpliwości przewidział wprost możliwość ponownego obliczenia wysokości emerytury zgodnie z art. 53 i 56. W odniesieniu do tych osób norma ta była konieczna, aby mogły mieć obliczoną emeryturę w oparciu o art. 53, bowiem pobierały dotychczas innego rodzaju świadczenie (rentę) niż emerytura. Tego rodzaju przepis był zbyteczny w odniesieniu do osób, mających przyznane prawo do tzw. wcześniejszej emerytury (jak powódka), a obecnie ubiegających się o tzw. emeryturę powszechną. Przy takiej wykładni przepisów logicznym jest również, dlaczego ustawodawca nie przewidział dla tej kategorii ubezpieczonych możliwości ubiegania się o prawo do emerytury mieszanej z art. 183. Przyjęcie poglądu, że osobom urodzonym po 1948 r., mającym przyznane prawo do wcześniejszej emerytury, nie przysługuje prawo do obliczenia wysokości emerytury powszechnej w oparciu o art. 53, lecz wyłącznie na podstawie art. 26, świadczyłoby o braku racjonalności ustawodawcy i godziło w chronione Konstytucją wartości, jakimi są ochrona praw nabytych i zasada równości w stosunku do osób pobierających uprzednio rentę. W art. 24 ustawodawca przewidział odstępstwa od ogólnych zasad przechodzenia na emeryturę osób urodzonych po 31 grudnia 1948 r. Powódka należy do takiej kategorii osób, względem których przewidziano wyjątek od ogólnych zasad przechodzenia na emeryturę, bowiem urodziła się w (...).r., a zatem przed 1 stycznia 1969 r. i ma ustalone prawo do emerytury ze starego systemu emerytalnego. Uszło też uwadze sądu, że powódce przy ustalaniu emerytury uwzględniono okres pracy w gospodarstwie rolnym, zgodnie zaś z dyspozycją art. 56 ust. 2 wysokość jej emerytury oblicza się w myśl art. 53, z uwzględnieniem okresów składkowych i nieskładkowych, bez uwzględnienia okresów pracy w gospodarstwie rolnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna w zakresie, w jakim dąży do obliczenia całości emerytury wnioskodawczyni poprzez zastosowanie art. 53. W sytuacji, w której skarżąca pobierała wcześniejszą emeryturę na podstawie art. 88 ustawy Karta Nauczyciela, czyli tzw. emeryturę wcześniejszą, po czym osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w wieku powszechnym (w przypadku kobiet dotychczas 60 lat), prawo do obliczenia emerytury w wieku powszechnym poprzez zastosowanie do obliczenia emerytury art. 53 zachowuje tylko osoba, która w dacie spełnienia przesłanek prawa do takiej emerytury spełnia warunki do obliczenia emerytury przy zastosowaniu art. 53. Tymczasem art. 53 umieszczony jest w rozdziale 4 ustawy, odnoszącym się do ustalania wysokości emerytur, o których mowa w art. 27-50e. Odnosi się zatem co do zasady do emerytur osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. (rozdział

2). Wnioskodawczyni do kręgu takich osób nie należy. Wprawdzie art. 53 odnosi się także do osób określonych w rozdziale 3, czyli dotyczącym emerytur dla niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., do którego to kręgu należy zaliczyć wnioskodawczynię jako osobę pobierającą emeryturę określoną w art. 47, lecz dotyczy to tylko zastosowania art. 53 do ustalania wysokości takiej emerytury przy przyznawaniu tego świadczenia. Zatem w sytuacji skarżącej przyznanie emerytury nauczycielskiej z art. 88 ustawy Karta Nauczyciela łączyło się z ustaleniem wysokości tej emerytury na podstawie art. 53. Jednak osiągnięcie powszechnego wieku emerytalnego (60 lat) nie daje już podstaw do zastosowania tegoż przepisu przy obliczeniu emerytury przysługującej w związku z osiągnięciem tego wieku. Przy tej emeryturze o sposobie jej obliczenia decyduje data urodzenia. Wnioskodawczyni uzyskała zatem prawo do emerytury w wieku powszechnym już na podstawie art. 24 ustawy i dla obliczenia jej wysokości nie będzie miał zastosowanie art. 53, lecz art. 25 i następne ustawy (emerytura kapitałowa). Podkreślenia wymaga, że art. 53 ustawy, w tym możliwość zastosowania nowej kwoty bazowej po wykazaniu 30 miesięcy podlegania ubezpieczeniu społecznemu po nabyciu uprawnień do poprzedniego świadczenia, nie ma charakteru prostego przeliczenia dotychczas pobieranej emerytury, lecz dotyczy tylko osób, które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego spełniają przesłanki przysługiwania prawa do emerytury obliczanej według art. 53, czyli obliczanej według tzw. starych zasad. Wnioskodawczyni do kręgu takich osób nie należy.

Zarzutów skarżącej sąd nie podzielił. Wobec przedstawionych wyżej wywodów nie ma racji skarżąca, iż jej emerytura powszechna winna zostać obliczona na starych zasadach. Przedstawiona wykładnia nie godzi w chronione Konstytucją RP wartości w postaci ochrony praw nabytych. Ubezpieczona zachowała prawo do dotychczasowej emerytury i ustawodawca nie naruszył sposobu obliczenia jej wysokości. Biorąc pod uwagę okres wchodzenia w życie zmian ustawy, odnoszących się do wprowadzenia w życie nowych emerytur kapitałowych i sposobu ich obliczania, trudno też mówić o nabyciu przez skarżącą prawa do obliczenia emerytury w wieku powszechnym według zasad dotychczasowych, określonych w art. 53 (tym bardziej, że dotychczas pobierana emerytura nauczycielska obliczona została właśnie w oparciu o art. 53 ustawy). Konstytucja nie formułuje zasady równości wobec osób pobierających emeryturę i rentę, stąd dopuszczalne jest różnicowanie wysokości tych świadczeń i przyjęcie różnych sposobów ich obliczania. Należy jednak zauważyć, że przedstawiona wykładnia przepisów będzie się odnosić także do osób pobierających wcześniej rentę z tytułu niezdolności do pracy, przy pewnych modyfikacjach wprowadzonych przez samego ustawodawcę. Ma rację skarżącą podnosząc, że ustawodawca przewidział odstępstwa od zasad ustalania emerytury na podstawie art. 24 dla osób urodzonych w przedziale od 1 stycznia 1949 do 31 grudnia 1968 r. (patrz rozdział 3 ustawy i związany z tym rozdział 4), lecz jak już podniesiono, odnosi się to do ustalania wysokości tych emerytur przy przyznawaniu ich po raz pierwszy, a nie w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego po okresie pobierania wcześniejszej emerytury. Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia jest powołanie się na uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury wcześniejszej okres pacy w gospodarstwie rolnym i związaną z tym treść art. 56 ust. 2, dotyczy on bowiem sposobu obliczania emerytury na podstawie art. 53, a nie będzie on miał zastosowania do emerytury wnioskodawczyni w wieku powszechnym. Wreszcie pewnym nieporozumieniem jest powołanie się w niniejszej sprawie na art. 194d ustawy. Prawo do przeliczenia emerytury na zasadach określonych w art. 194c-194h ustawy dotyczy wyłącznie tych osób, których prawo do emerytury zostało zawieszono od 1 października 2011 r. na podstawie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w związku z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (DzU nr 257, poz. 1276). Nowe zasady przeliczania emerytury odnoszą się zatem do pracowników, którzy pobierali emeryturę w okresie przypadającym od stycznia 2009 r. do września 2011 r., a od 1 października 2011 r. mają zawieszoną wypłatę świadczenia, bo nie rozwiązyali stosunku pracy. Nie dotyczy to sytuacji skarżącej.

Chociaż apelacja skarżącej zmierzała do przeliczenia całej emerytury na podstawie art. 53 ustawy, to jednocześnie sąd pierwszej instancji rozważał możliwość zastosowania do jej sytuacji tzw. mieszanego sposobu obliczenia świadczenia, określonego w art. 183 ust. 4 ustawy. Zgodnie z treścią tego przepisu emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem

Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2012, wynosi:

1) 35 % emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz

2) 65 % emerytury obliczonej na podstawie art. 26.

W treści decyzji organ rentowy odmówił przyjęcia takiego sposobu obliczenia świadczenia, a Sąd Okręgowy rozumowanie to zaakceptował. Powołał się przy tym na okoliczność, że obliczenie emerytury według mieszanego sposobu może mieć miejsce tylko w przypadku przyznania emerytury po raz pierwszy. Odnośnie uprawnionych już do wcześniejszej emerytury ustawodawca miał uzależnić możliwość obliczenia emerytury mieszanej w wieku powszechnym od niepobierania emerytury wcześniejszej, co ma wynikać z art. 183 ust. 1. Ponieważ skarżąca taką wcześniejszą emeryturę pobierała, zatem nie zachowała prawa do ustalenia emerytury wieku powszechnym w sposób mieszany. Treść tej wykładni przepisów miała być oparta o art. 183 ust.1, a wykładnia ta byłaby prawidłowa, gdyby faktycznie ustawodawca zastosował przedmiotowe wyłączenie w stosunku do emerytur wcześniejszych, a właściwie powinno się mówić o emeryturach w wieku obniżonym i emeryturach wcześniejszych. Należy jednak zwrócić uwagę, że art. 183 ustawy, wbrew twierdzeniom sądu pierwszej instancji nie wyłącza mieszanego sposobu obliczania świadczenia w stosunku do osób, które pobrały już tego rodzaju emerytury, lecz ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50. Wnioskodawczyni nie pobrała emerytury na podstawie tych właśnie przepisów, lecz na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela, do której nawiązuje art. 47 ustawy. Tym samym pobieranie wcześniejszej emerytury nauczycielskiej, z woli ustawodawcy nie wyłączyło możliwości ustalenia emerytury w wieku powszechnym w sposób mieszany określony w art. 183. Trudno się sądowni domyślać, czy nastąpiło to z premedytacją (ustawodawca celowo nie objął wyłączeniem tej emerytury), czy też przez zwykłe przeoczenie i nie zwrócenie uwagi, że odesłanie do art. 46 i 50 pomija emeryturę nauczycielską przyznaną na powołanych wyżej podstawach prawnych. Niewątpliwie jednak skutkiem tego uregulowania jest zachowanie przez skarżącą prawa do obliczenia emerytury nabytej w wieku powszechnym w sposób określony w art. 183. Organ rentowy niesłusznie odmówił takiego prawa wnioskodawczyni, a co za tym idzie nie wziął pod uwagę obliczania emerytury w takim właśnie wariantcie.

W wykonaniu wyroku organ rentowy winien obliczyć hipotetyczną wysokość emerytury wnioskodawczyni przy zastosowaniu art. 53, a co za tym idzie „starych” zasad obliczania tego świadczenia, w tym przy zastosowaniu art. 21, następnie obliczyć wysokość emerytury mieszanej przy uwzględnieniu 35% tak obliczonej emerytury oraz 65% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 (ta wysokość emerytury była już w zaskarżonej decyzji obliczana), wreszcie porównać, czy obliczona w ten sposób emerytura mieszana będzie wyższa od emerytury dotychczas pobieranej i wypłacać emeryturę w najkorzystniejszym wariantcie.

Wobec powyższego na podstawie art. 477^{14a} kpc orzeczono jak w pkt I sentencji wyroku, orzekając o kosztach postępowania na podstawie art. 98 § 1 i 2 kpc w związku z art. 109 § 1 zdanie drugie kpc jak w pkt II.